

Skaņu izrunas traucējumi (dislālija)

Dislālija – skaņu izrunas traucējums, pastāvot pilnīgai fiziskai dzirdei, pietiekamam vārdu krājumam, pareizi veidotiem teikumiem un saglabātai runas aparāta darbībai.

Bērniem var būt traucētas atsevišķas skaņas vai arī vairākas skaņu grupas: svelpēņi (s,z), šņāceņi (š, ž), afrikatīvās (saliktās) skaņas (c,dz,č,dž), skanēņi (l,ļ,m,n,ņ,r), skaņa h, kā arī balsīgo un nebalsīgo līdzskaņu izruna.

Skaņu izrunas traucējums var izpausties dažādi: kā skaņas iztrūkums, neprecīza vai izkropļota skaņas izruna (izruna starp zobiem, pie zobiem, sānu izruna, izruna ar nepareizu gaisa plūsmu, skaņas r kakla izruna un citas) vai skaņas aizstāšana ar citām skaņām. Piemēram, skaņu k aizstāj ar t (koki – *toti*) vai skaņu s aizstāj ar t (saule – *taule*). Parasti pēdējo labo skaņas r izrunu, ja tā tiek aizstāta ar citām skaņām (roka – *voka*, taure – *taule*, jūra – *jūja*). Nedrīkst spiest bērnu izrunāt skaņu r, jo var izveidoties izruna ūkā, mīkstajās aukslējās. Tādu izrunu likvidēt ir grūtāk.

Skaņu izrunas traucējumu cēloņi

- Artikulācijas aparāta uzbūves anatomiski defekti (nepareizi sakodieni, zobu iztrūkums, īsa zemmēles saite, augstas cietās aukslējas).
- Pazemināts vispārējais organisma tonuss, tai skaitā arī pazemināts mēles un lūpu muskuļu tonuss, kas rada lūpu, mēles kustību neveiklību, un artikulācijas aparāta mazkustīgums.
- Fiziskās (bioloģiskās) dzirdes pazemināšanās.
- Traucējumi runas dzirdes analizatorā (nepietiekama skaņu dzirdes uzmanība, uztvere un kontrole).
- Negatīvi sociālie faktori un runas vide (pedagoģiska ielaistība, komunikācijas trūkums ar bērnu, nepietiekamas uzmanības pievēršana bērna runai).

Skaņu izrunas traucējumu novēršanas posmi

1. Sagatavošanas posms, kura mērķis ir sagatavot artikulācijas aparātu pareizas skaņu izrunas veidošanai, attīstīt pirkstu sīko muskulatūru, attīstīt dzirdes uzmanību un uztveri.
2. Skaņas pareizas izrunas mācīšanas posms.
3. Skaņas pareizas izrunas nostiprināšanas posms, kurā pakāpeniski iemācīto skaņu nostiprinām bērna runā, izmantojot zilbes, vārdus, vārdu savienojumus un teikumus, tekstus.
4. Skaņu diferencēšanas posms, kurā jāmācās salīdzināt un atšķirt iemācīto skaņu no nepareizi izrunātās skaņas.